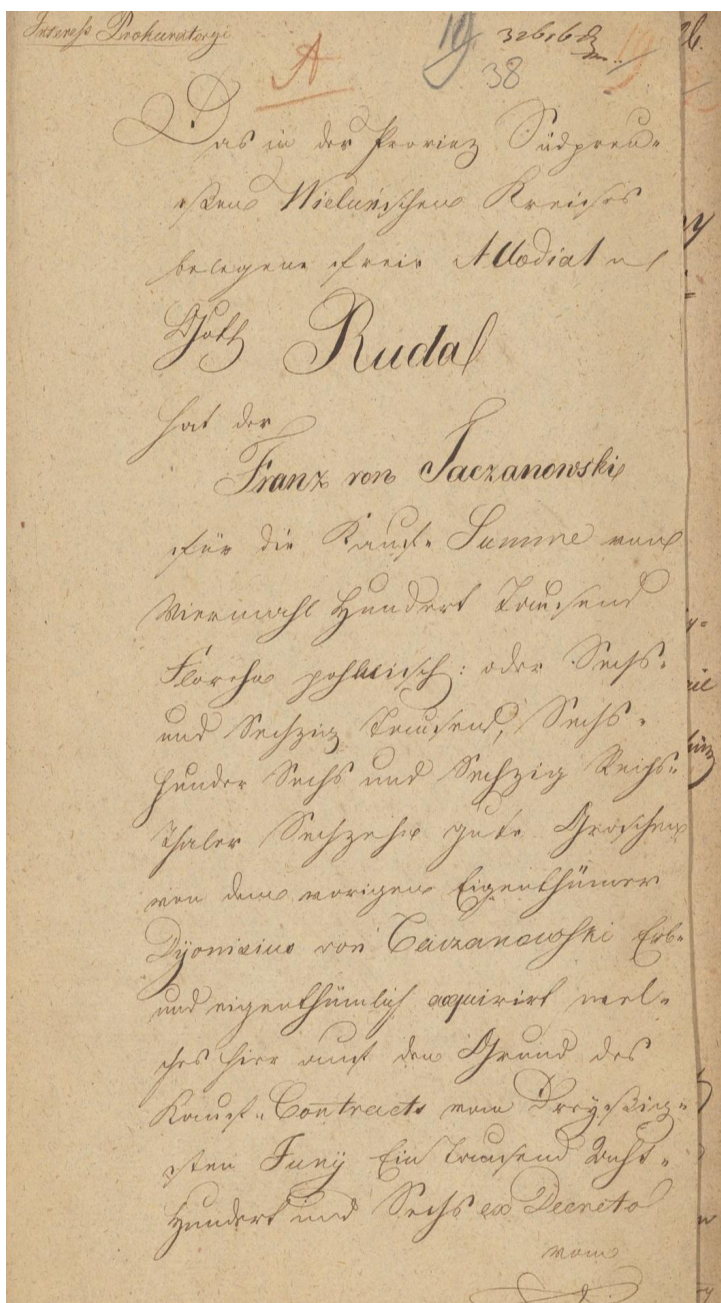

Biernacki w 1801 r. powraca do Polski i obejmuje majątek w Sulisławicach pod Kaliszem. Jako właściciel także Lututowa daje początek zabudowie dworskiej przyległej do osady Lututów. Zakłada park o podobnym drzewostanie co w Sulisławicach. Wówczas tereny te należały jeszcze do utworzonej przez Prusaków prowincji – Prusy Południowe (istniejącej w latach 1793–1807).

W 1807 r. powstaje Księstwo Warszawskie, utworzona przez Napoleona Bonapartego na mocy traktatu w Tylży. Księstwo Warszawskie istniało w latach 1807–1815, obejmując początkowo ziemie drugiego i trzeciego zaboru pruskiego, a od 1809 roku również część ziem zaboru austriackiego. Księstwo Warszawskie było niepodległą monarchią konstytucyjną (związaną unią personalną z Saksonią) i sojusznikiem Francji. Władcą był Król Saksonii Fryderyk August Wettyn. Zniesiono poddaństwo osobiste chłopów i wprowadzało równość wobec prawa oraz nowoczesny kodeks cywilny (tzw. Kodeks Napoleona). Księstwo przestało

istnieć w 1815 roku na mocy ustaleń Kongresu Wiedeńskiego, co było bezpośrednim skutkiem klęski Napoleona w wojnie z Rosją (1812 r.) oraz przegranej bitwy pod Lipskiem w 1813 roku. Wynikiem zaistniałej sytuacji na mapie politycznej Europy powstało Królestwo Polskie, państwo połączone unią personalną z Imperium Rosyjskim. Wielkie Księstwo Poznańskie zostało włączone do Królestwa Prus jako okręg autonomiczny. Rzeczpospolita Krakowska – Wolne Miasto Kraków, zostało utworzone jako mały, niezależny organizm pod protektoratem trzech zaborców (Rosji, Prus i Austrii).

W okresie tym tworzy się historia Lututowa związaną z miejscowością Ruda koło Wielunia.

Franciszek Taczanowski, właściciel Rudniczyska (ojciec Leona Taczanowskiego) nabywa majątek Ruda, od poprzedniego właściciela, Dionizego Taczanowskiego, za kwotę zakupu wynoszącą czterysta tysięcy florenów (złotych) reńskich, w dniu 30 czerwca 1806.

Interes Prokuratorji A 19/38 32616 B.m.

Das in der Provinz Südpreußen etwaus Wieluńschen Kreises belegene freie Allodial-Guth Rudal hat der Franz von Taczanowski für die Kauf-Summe nach Vierundachtzig Hundert Tausend Polnischen fl. [Florins]” (..): oder Sechs- und Sechzig Tausend, Sechs-Hundert Sechs und Sechzig Reichs-Thaler Sechzehn gute Groschen von dem vorigen Eigenthümern Dionisius von Taczanowski Erben und eigenthümlich acquirirt...

Sprawa Prokuratorji

Wolny majątek alodialny [ziemski, wolny od ciężarów lennych] Rudal, położony w Prowincji Prusy Południowe w powiecie wieluńskim, nabył na własność i dziedzicznie pan Franciszek Taczanowski od poprzedniego właściciela, Dionizego Taczanowskiego, za kwotę zakupu wynoszącą czterysta tysiące florenów (złoty) reńskich, czyli sześćdziesiąt sześć tysięcy sześćset sześćdziesiąt sześć talarów rzeszy i szesnaście dobrych groszy, co niniejszym zgłasza się na podstawie kontraktu kupna-sprzedaży z dnia trzydziestego czerwca tysiąc osiemset szóstego roku (30 czerwca 1806 r.) na mocy dekretu.

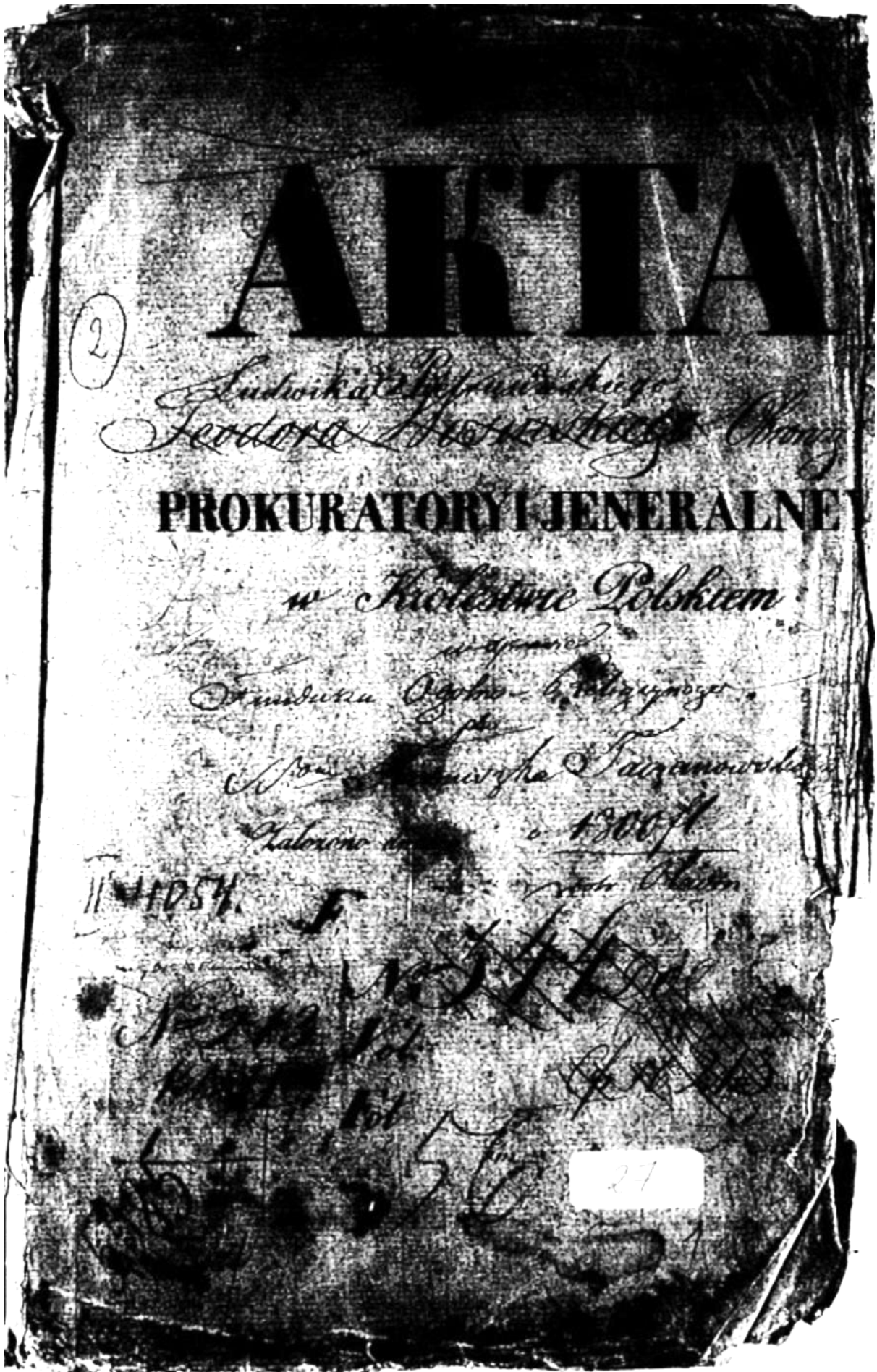
Data dokumentu, 30 czerwca 1806 roku, kiedy te tereny należały jeszcze do utworzonej przez Prusaków prowincji Prusy Południowe. Wynikiem transakcji majątek przeszedł z rąk Dionizego Taczanowskiego do Franciszka Taczanowskiego (polska rodzina szlachecka herbu Jastrzębiec). przejęty majątek Ruda (zapisany fonetycznie jako *Rudal*) w powiecie wieluńskim.

Po śmierci Franciszka Taczanowskiego przeciwko jego sukcesorom, Ludwika Pietrusińskiego wdraża postępowanie:

Akta Ludwika Pietrusińskiego obrońcy Prokuratorji Jeneralnej Królestwa Polskiego w sprawie Funduszu Ogólnego Religijnego przeciwko sukcesorom Franciszka Taczanowskiego o 1300 florenów, vol. II. Lata: 1834-1836, indeksy:

Taczanowski Dionizy, właściciel dóbr Ruda, dobra, pow.wieluński, woj. kaliskie Pietrusiński Ludwik, obrońca Prokuratorji Taczanowski Franciszek, właściciel dóbr, sukcesorzy #Olewin, dobra, pow. wieluński, woj. kaliskie

Akta dotyczą sporu między Skarbem a spadkobiercami Franciszka Taczanowskiego, który w 1806 r. zakupił dobra Olewin i Ruda w powiecie wieluńskim, województwie kaliskim od Dionizego Taczanowskiego wraz... Sygnatura: 1/218/0-/27, archiwum: Archiwum Główne Akt Dawnych

AKTA

2

*Sudowikate Prywatskij
Fedorow*

PROKURATORJI GENERALNE

w Krolestwie Polskiem

*u wydziale
Funduszu Ogolno-Przywatskiego*

Przez Pana Mierosza Tarczanowski

Kalocyno dnia 1805

11-1054

27

1. *Antony Krawczyk* 10

Kopie Gierzytelny

Actum Kalisch den 20ten Junij 1806.

Dem unterzeichneten kaiserlichen Commissario
als Justitiaro der Herrschaft Par,
erweilt was mittelst allerhöchster De-
cretes vom 27ten Junij 1798 die An-
haltung der kaiserlichen Dioni-
vius und Krantz von Taczanowski,
mit die Güter Ruda und Olewin
Zielung zu einem abgepflochtenen
Kauf Contracte und dergleichen was,
die. Dergleichen Contract ist jedoch
noch nicht vollendet, und nur die
mit Ausweisung der Stellen mit folgen
unterzeichnet. Zu dem Ende wird den
unverändert das der Dionivius und
Krantz von Taczanowski nachfolgende,
die selbsten dem unterzeichneten von
Herrn bedient und Dispositionen
fähig

Akta sprawy. Fot. Autor.

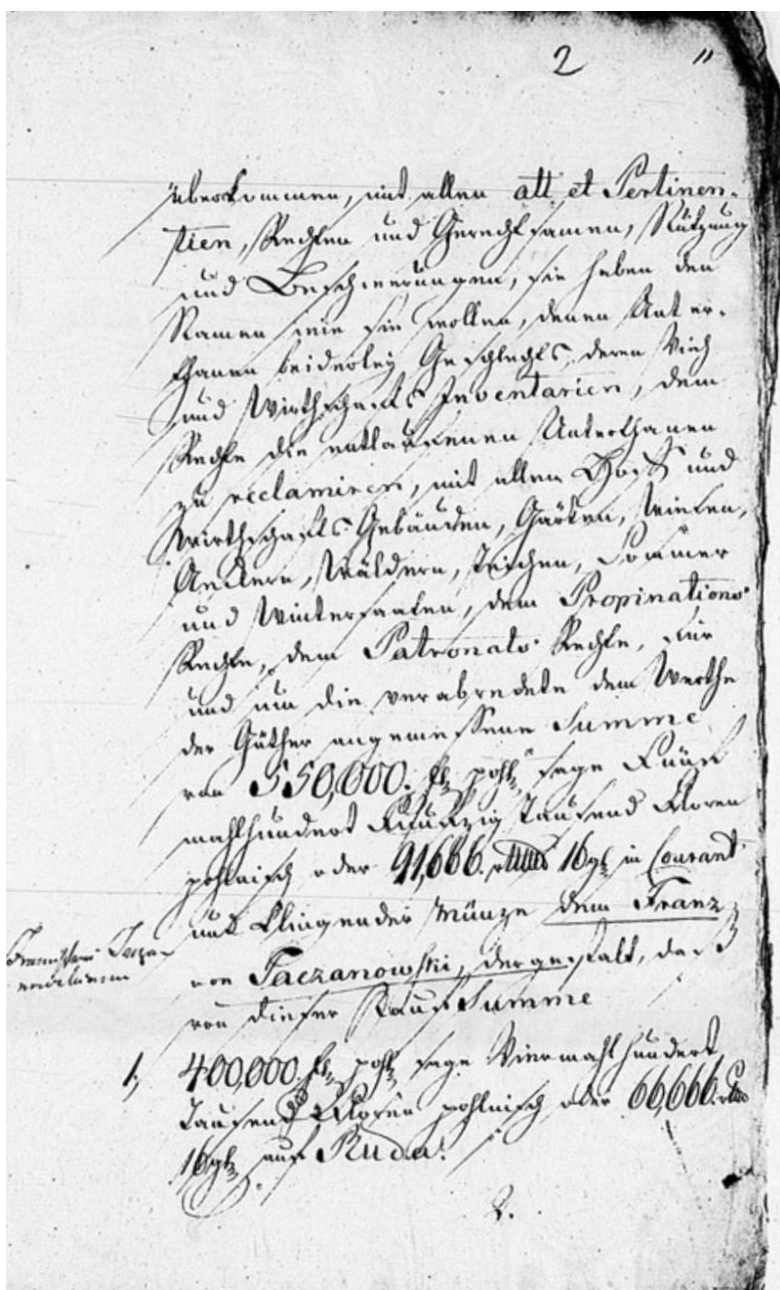
Nagłówek (w języku polskim):

... fähig sind, der Franz von Taczanowski ist besitzlich, denn derselbe hat das im Ostrzeszower Kreise belegene Gut Rudniczysko eigenthümlich besessen. Der Verkäufer Dionisius von Taczanowski ist Eigenthümer der Herrschaft Parczew und daher in Ansehung einer etwanigen Exportation der Kaufgelder nichts zu befürchten. Beide Contrahenten sind übrigens der deutschen Sprache vollkommen kündig.

§ 1.

Es verkauft der Dionisius von Taczanowski seinen im Wielunschen Kreise belegenen ihm nach Ausweis der Hypotheken Acten eigenthümlich zugehörigen Güther Ruda und Olewin Antheil A. B. und C. nebst denen 280. Morgen Acker, welche Verkäufer von dem Fisco Cammerae in dem 18ten April 1807. in Erbpacht übernommen ...

(Dopiski na marginesie: Dionis Taczanowski sprzedaje Olewin Część A. B. C. i Ruda)

... są zdolni, Franciszek Taczanowski jest posiadaczem ziemskim, ponieważ posiadał na własność majątek Rudniczysko położony w powiecie ostrzeszowskim. Sprzedający, Dionizy Taczanowski, jest właścicielem majątności Parczew, w związku z czym nie należy się obawiać ewentualnego wywozu (eksportacji) kwoty zakupu. Obie strony kontraktu władają zresztą w pełni językiem niemieckim.

§ 1.

Dionizy Taczanowski sprzedaje swoje majątki Ruda i Olewin, części A, B i C, położone w powiecie wieluńskim, które według akt hipotecznych stanowią jego własność, wraz z 280 morgami roli, które sprzedający przejął w dzierżawę wieczystą od Skarbu Kamery (Fisco Cammerae) w dniu 18 kwietnia 1807 roku ...

Akta sprawy. Fot. Autor.

Dokument szczegółowo wymienia prawa i przynależności (z łaciny *attinentia et pertinentia*) zbywanego majątku. Można w nim odczytać m.in.:

Prawa i pożytki: „...mit allen att[inentia] et Pertinentien, Rechten und Gerechtigkeiten, Nutzungen und Bezähmungen...” (z wszelkimi przynależnościami, prawami, korzyściami).

Inwentarz: „...samt Viehstand & Inventarien...” (wraz z żywym inwentarzem i wyposażeniem).

Zabudowania i grunty: „...mit allen Wohn und Wirthschafts-Gebäuden, Gärten, Wiesen, Ackern, Wäldern, Teichen...” (ze wszystkimi budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi, ogrodami, łąkami, polami uprawnymi, lasami, stawami).

Prawa specjalne: „...dem Propinations-Rechte, dem Patronats-Rechte...” (z prawem propinacji – czyli wyłącznością na produkcję i sprzedaż alkoholu, oraz prawem patronatu nad kościołem).

Nabywca: W tekście pojawia się nazwisko „...dem Franz von Pacanowski...” (Franciszkowi Pacanowskiemu).

W dolnej części dokumentu wyszczególniono ogromne kwoty pieniężne, podane w dwóch różnych walutach (złotych polskich oraz florenach reńskich/kurancie):

Łączna wartość szacunkowa (wartość dóbr):

- 550 000 fl. (florenów/złotych reńskich) – zapisane słownie jako „*fünfhundert funfzig Tausend*”.
- Wartość ta została przeliczona na walutę obiegową (Courant): 91 666 fl. i 20 kr. (florenów i krajcarów).

Wpłacona suma / zaliczka (związana z panem Pacanowskim):

- 400 000 fl. – zapisane słownie jako „*vierhundert Tausend*”.
- W przeliczeniu na walutę obiegową kwota ta wynosi 66 666 fl. i 20 kr.

1. 15,000. fl. post. sagt Linschynsu Linschynsu
 - Stornu postuicij vider 2000. fl. mit
 Olewin Kundnit St.
2. 15,000. fl. post. sagt Linschynsu Linschynsu
 - Stornu postuicij vider 2000. fl. mit
 Olewin Kundnit St.
4. 118,000. fl. post. sagt Linschynsu Linschynsu
 - Stornu postuicij vider 19,000. fl. mit
 Olewin Kundnit St.
5. 2000. fl. post. i. e. Linschynsu Linschynsu
 - Stornu postuicij vider 2000. fl. mit
 Olewin Kundnit St.

St. 2.
 Die Anleihe erfolgt in Linschynsu
 Linschynsu. Contrahenten bedauern
 alle Jahre die Anleihe Linschynsu
 Linschynsu bedauern.

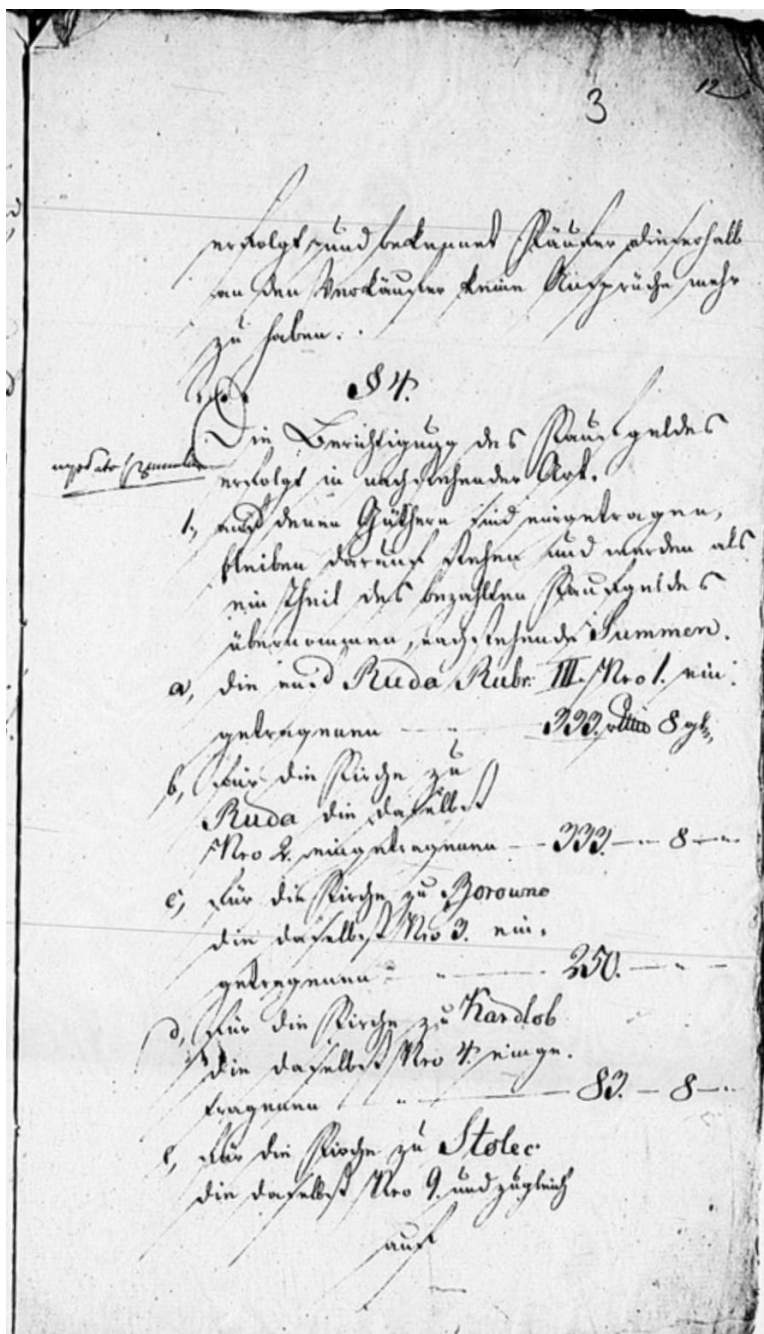
St. 3.
 Die Natural Tradition ist Linschynsu
 Linschynsu.

Wykaz kwot i zapisów (punkty 2, 3, 4, 5):

Punkt 2: Kwota 15 000 fl. (florenów/złotych reńskich), co zostało przeliczone na walutę polską jako 2600 talarów (Thaler). Zapis dotyczy udziału: „*Olewin Antheil A*”.

Punkt 3: Analogiczna kwota 15 000 fl. (florenów), przeliczona na 2600 talarów. Zapis dotyczy kolejnego udziału: „*Olewin Antheil B*”.

Punkt 4: Znacznie wyższa kwota 118 000 fl. (florenów), co daje w przeliczeniu 19 666 talarów i 16 groszy (19666 Thaler 16 gr.). Zapis dotyczy udziału: „*Olewin Antheil C*”.

Punkt 5: Kwota 2000 fl. (florenów), opisana słownie jako „*Zwei Tausend Flo[renen]*”. Tekst poniżej wspomina o gruntach lub nieruchomościach wchodzących w skład transakcji („*Grundstücke*”).

Paragrafy końcowe

§ 2. Dotyczy oświadczenia stron kontraktu („*Contrahenten bekennen...*”). Strony potwierdzają, że treść i znaczenie tego oświadczenia/deklaracji są im znane.

§ 3. Zawiera formułę: „*Die Natural Tradition ist schon erfolgt*”, co w języku prawniczym oznacza, że tradycja rzeczowa (czyli fizyczne przekazanie/wydanie przedmiotu umowy lub nieruchomości) już nastąpiła.

Akta sprawy. Fot. Autor.

§ 4. Die Berichtigung des Kaufgeldes erfolgt in nachstehender Art.

1, Auf denen Güthern sind eingetragen, bleiben darauf stehen und werden als ein Theil des bezahlten Kaufgeldes übernommen, nachstehende Summen.

a, die auf Ruda Rubr. III Nro 1. eingetragenen [...] 322 rtl. 8 gr.

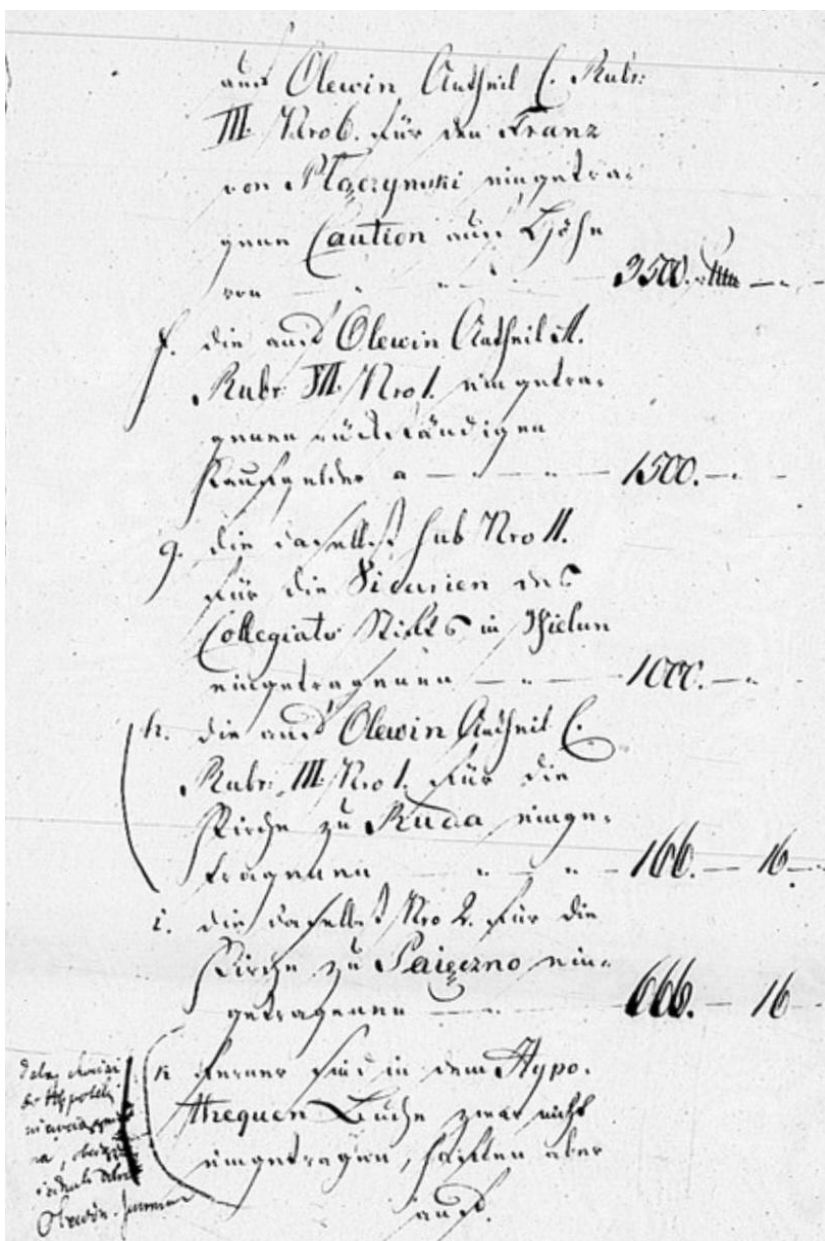
b, für die Kirche zu Ruda die daselbst Nro 2. eingetragenen — 332 — 8 —

c, für die Kirche zu Borowno die daselbst Nro 3. eingetragenen — 250 — —

d, für die Kirche zu Kadłub [lub Radlub] die daselbst Nro 4. eingetragenen — 82 — 8 —

e, für die Kirche zu Stolec die daselbst Nro 9. und zugleich [...]

§ 4. Uregulowanie ceny zakupu (należności) następuje w następujący sposób:

1. Poniższe sumy, które są wpisane na tych dobrach (w księdze wieczystej/hipotece), pozostają na nich i zostają przejęte jako część zapłaconej ceny zakupu: a) wpisane na dobrach Ruda w Rubryce III pod nr 1 [...] 322 talary 8 groszy. b) dla kościoła w Rudzie, tamże pod nr 2 wpisane — 332 [talary] 8 [groszy]. c) dla kościoła w Borownie, tamże pod nr 3 wpisane — 250 [talarów]. d) dla kościoła w Kadłubie, tamże pod nr 4 wpisane — 82 [talary] 8 [groszy]. e) dla kościoła w Stolcu, tamże pod nr 9 i jednocześnie [...]

... aus Olewin Antheil C. Rubr:

III Nro 6. Für den Franz

von Placzynski eingetragenen Caution aus Höhe von 2500 Thlr --

f. die aus Olewin Antheil A.

Rubr III Nro 1. eingetragenen ausständigeigen Kaufgelder v1500 --

g. die daselbst sub Nro 11.

für die Vicarien des Collegiats Stifts in Wielun eingetragenen.... 1000 --

h. die aus Olewin Antheil C.

Rubr: III Nro 1. für die Kirche zu Ruda eingetragenen... 166 -- 16 --

i. die daselbst Nro 2. für die Kirche zu Paizerno eingetragenen ... 666 -- 16 --

k. Ferner für in dem Hypothequen Buche zwar nicht eingetragen, sollten aber

(Dopisek po lewej stronie na dole):

Daly działy

A i B hypoteki w arkuszach

a ... Olewin...

Miejscowości: Olewin (podział na działy/części A i C), Wieluń, Ruda, Pątnów (zapisane historycznie jako *Paizerno*).

Instytucje i osoby: Franz von Placzynski (Franciszek Płaczyński), wikariusze kolegiaty w Wieluniu, kościół w Rudzie, kościół w Pątnowie.

Waluta: Talary (Thaler – Thlr) oraz grosze/srebrne grosze.

Typ dokumentu: Wykaz obciążeń hipotecznych (Księga III – *Rubrik III* dotyczy tradycyjnie ciężarów i hipotek).

... z Olewina Część C, Dział III Nr 6. Kaucja wpisana na rzecz Franciszka (Franza) von Płaczyńskiego 2500 talarów – –

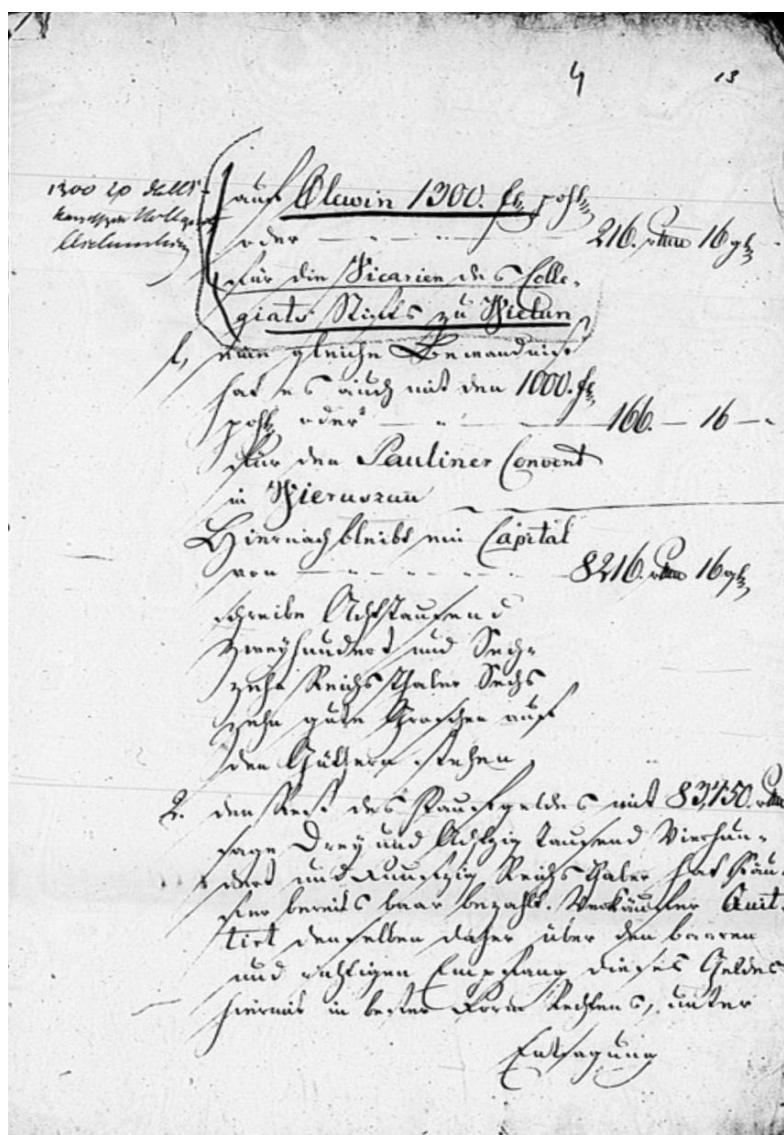
f. zaległe sumy szacunkowe (pieniądze z zakupu) wpisane z Olewina Część A, Dział III Nr 1 w 1500 – –

g. wpisane tamże pod Nr 11 na rzecz wikariuszy Kolegiaty w Wieluniu 1000 – –

h. wpisane z Olewina Część C, Dział III Nr 1 na rzecz kościoła w Rudzie ... 166 – 16 –

i. wpisane tamże pod Nr 2 na rzecz kościoła w Pątnowie (*Paizerno*) 666 – 16 –

k. Ponadto co do [wpisów], które w księdze hipotecznej wprawdzie nie zostały wpisane, powinny jednak były być ...

(Dopisek na marginesie po lewej stronie):

Dalsze działy A i B hipoteki w arkuszach ... Olewin ...

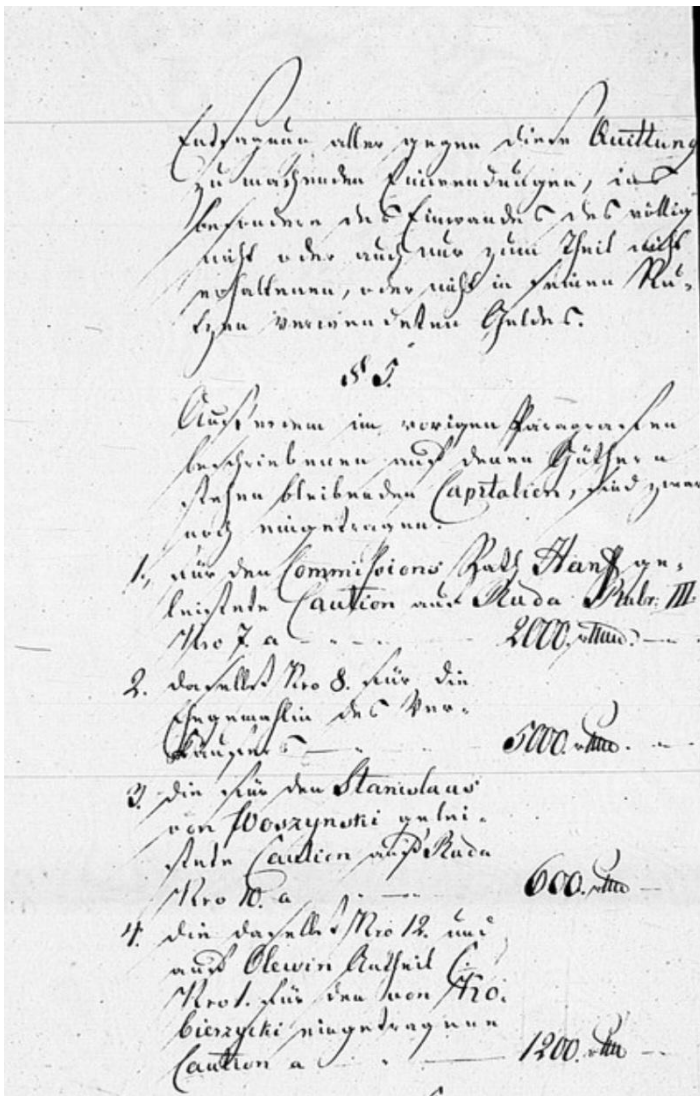
- Antheil A / C (Część A / C): Oznacza to, że dobra ziemskie Olewin były podzielone na mniejsze działy majątkowe należące do różnych właścicieli.
- Rubr: III (Rubryka / Dział III): W tradycyjnym podziale ksiąg wieczystych i hipotecznych (zarówno w pruskich, jak i późniejszych wzorowanych na nich przepisach) Dział III służył do wpisywania ciężarów, ograniczeń i hipotek obciążających nieruchomość.

Akta sprawy. Fot. Autor.

Tekst zawiera rozliczenia finansowe, kwoty w guldenach (skrót *fl.* lub *f.*) oraz groszach (*gl.*). W treści pojawiają się nazwy własne i geograficzne związane z Polską, m.in. Wieruszów (*Wieruszau*) oraz zakon paulinów (*Pauliner Convent*).

- Nagłówek i pierwsza pozycja:
 - *Jungf. Olewin 1300 fl. [...]*: Panna Olewin – kwota 1300 guldenów.
 - Po prawej stronie wyliczenie: 216 fl. 16 gl.
- Druga pozycja (w nawiasie klamrowym):
 - *für die Vicarien [...] zu Wielun*: Dla wikariuszy w Wieluniu.
- Trzecia pozycja:
 - *Für den Pauliner Convent in Wieruszau*: Dla klasztoru Paulinów w Wieruszowie.
 - Po prawej stronie wyliczenie: 166 fl. 16 gl.
- Podsumowanie (Capital):
 - *Hiernach bleibt ein Capital von 8216 fl. 16 gl.*: Z tego pozostaje kapitał w wysokości 8216 guldenów i 16 groszy.

○ Poniżej kwota ta jest zapisana słownie w języku niemieckim (*Acht Tausend Zwei Hundert Sechzehn Reich Thaler...*).

Akta sprawy. Fot. Autor.

Dokument jest napisany w języku niemieckim, przy użyciu dawnego pisma odręcznego (Kurrentschrift). Jest to fragment XIX-wiecznego dokumentu hipotecznego lub wykazu wierzytelności (tzw. *Hypothekenbuch / Kaufvertrag*), który zawiera spis kapitałów, kaucji oraz zastawów wpisanych na nieruchomościach.

Entsagen aller gegen diese Quittung zu

machenden Einwendungen, des Einreden der des völlig nicht oder auch nur zum Theil nicht erhaltenen, oder nicht in seinen Nutzen gekommenen Geldes.

Zrzeczenie się wszelkich zarzutów, jakie mogłyby zostać podniesione przeciwko niniejszemu pokwitowaniu, w tym zarzutu nieotrzymania pieniędzy w całości lub choćby w części, bądź też niewykorzystania ich na własną korzyść.

Spis wierzytelności i kaucji (punkty 1–4)

Außer dem im vorigen Paragraphen beschriebenen noch den Gütern Haften bleibenden Capitalien, sind zwar noch eingetragen:

Oprócz kapitałów obciążających dobra, a opisanych w poprzednim paragrafie, wpisane są jeszcze:

Punkt 1

- *1, aus den Commissions Rath Hanff geleistete Caution aus Ruda Prot. III Nro 7 a — 2000 Rthlr.*
- 1. Kaucja złożona przez Radcę Komisji Hanffa z Rudy, Protokół III, Nr 7 a — 2000 talarów.

Punkt 2

2, daselbst Nro 8. für die Ehegemahlin des Verkäufers — 5000 Rthlr.

2. Tamże pod Nr 8 dla małżonki sprzedawcy — 5000 talarów.

Punkt 3

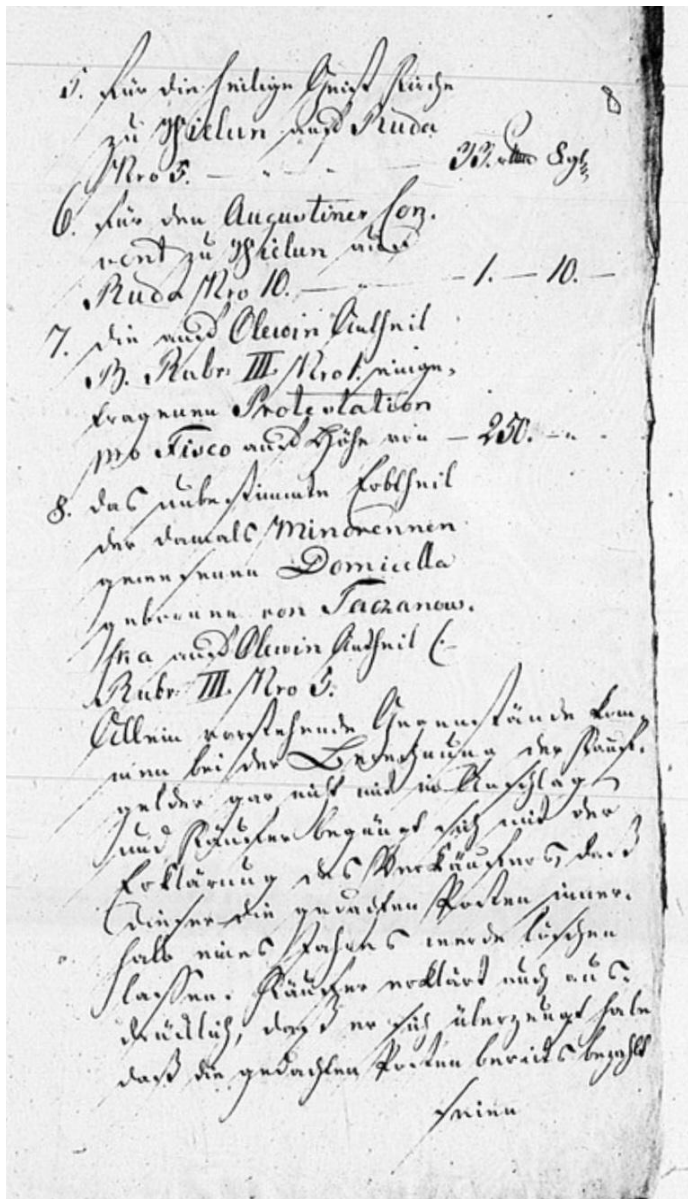
3, die für den Stanislaus von Woszynski geleistete Caution auf Ruda Nro 10. a — 600 Rthlr.

3. Kaucja złożona za Stanisława Woszyńskiego na Rudzie pod Nr 10 a — 600 talarów.

Punkt 4

4, die daselbst Nro 12. u. aus Olewin Antheil Gto. Prot. für den von Krobierzycki eingetragenen Caution a — 1200 Rthlr.

4. Tamże pod Nr 12 oraz z części Olewina (księga/protokół), wpisana kaucja dla [pana] Krobierzyckiego w kwocie — 1200 talarów.

Akta sprawy. Fot. Autor.

[Pozycja 5]

Dla kościoła Świętego Ducha w Wieluniu z Rudy pod numerem 5.

(Po prawej stronie: wartość / odsyłacz)

[Pozycja 6]

Dla konwentu [zakonu] Augustianów w Wieluniu z Rudy pod numerem 10.

— 1. — 10. —

[Pozycja 7]

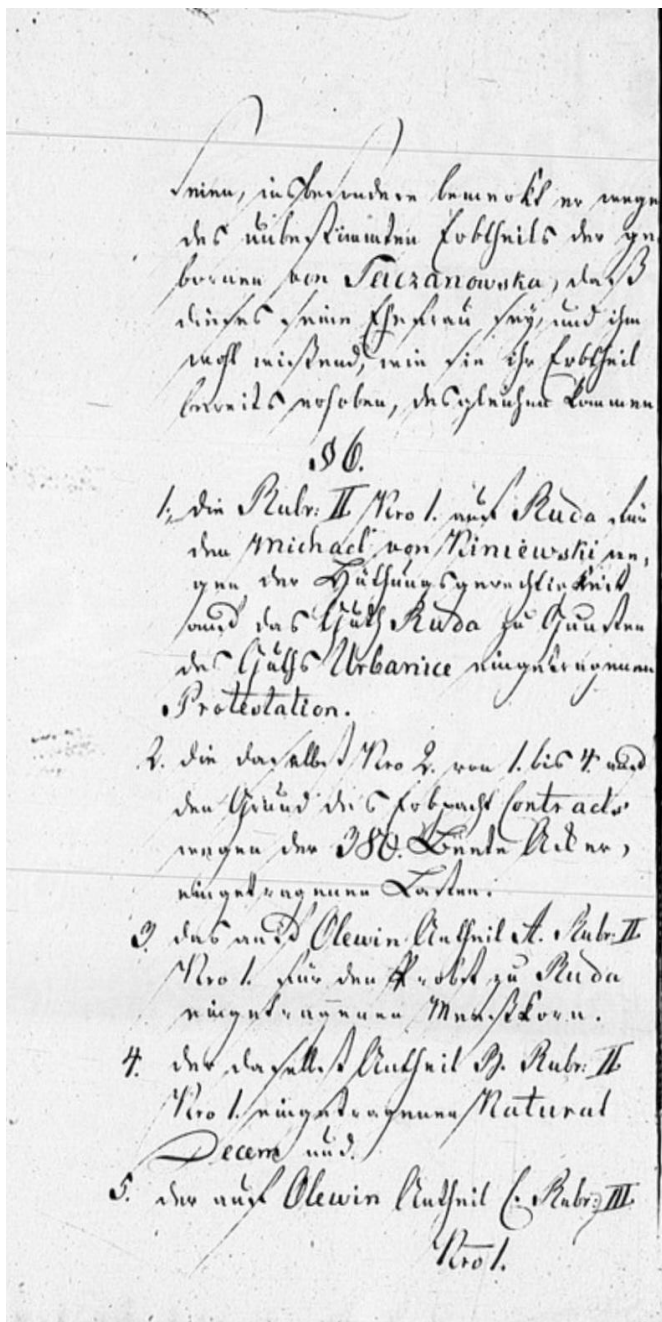
Udział z Olesina [lub Olesna], Rubryka III, Numer [wpisu] rzekomy, wniesiony protest na rzecz Fiskusa [Skarbu Państwa] z Ostrzeszowa [lub wyszczególniona kwota] na kwotę:

— 250. —

[Pozycja 8]

Nieokreślona część spadkowa ówczesnej małoletniej Domiceli z domu Taczanowskiej, udział z Olesina, Rubryka III, Numer 5.

Jednakowoż wyżej wymienione pozycje, z wyjątkiem obu ostatnich, nie zostały ujęte w zestawieniu szacunkowym i kupujący nie musi się z nich rozliczać, zgodnie z oświadczeniem sprzedającego. Kupujący oświadcza ponadto wyraźnie, iż upewnił się, że wspomniane pozycje zostały już opłacone.

Akta sprawy. Fot. Autor.

Wstęp (górną część): Rozważania lub adnotacje dotyczące praw spadkowych i zastrzeżeń żony/sukcesorki o nazwisku von Tarzanowska (lub zbliżonym, np. Taczanowska) do określonych części majątku (*Erbtheil*).

§ 6. (Główna lista wpisów):

Pozycja 1: Dotyczy wpisu w Rubryce II pod numerem 1 (*die Rubr. II Nro 1*) dla miejscowości Ruda. Wpis odnosi się do osoby o nazwisku Michael von Kiniwstki lub von Riniewski. Dotyczy on wniesionego protestu (*Protestation*) dotyczącego pierwszeństwa lub zabezpieczenia na majątku Ruda dla dóbr Urbanice.

Pozycja 2: Dotyczy wpisu pod numerem 2 (od 1 do 4) na podstawie kontraktu dziedzicznego (*Erbpachts-contracts*) i odnosi się do kwoty 280 talarów lub podobnej jednostki rozliczeniowej.

Pozycja 3: Dotyczy wpisu prawa własności części majątku w miejscowości Olewin (oznaczonej jako *Olewin Antheil A.*), zapisanego w Rubryce II pod numerem 1 jako ekwiwalent lub zobowiązanie wobec majątku Ruda (określone jako *Mahl-Korn* – kontyngent zboża do mielenia).

Pozycja 4: Podobnie jak wyżej, dotyczy części majątku Olewin Antheil B. (Rubryka II, Nr 1) i zapisanego na niej świadczenia w naturze (*Natural-Decem* czyli dziesięcina naturalna).

Pozycja 5: Dotyczy kolejnej części majątku Olewin Antheil C. (zapis w Rubryce II, Nr 1).

Prot. niygodny nuna Goldzofulnu,
 bei Berechnung des Kaufgeldes
 nicht mit in Abrechnung, Käufer
 übernimmt vielmehr
 vorstehende Lasten, ohne von
 dem Kaufgeld etwas in Abzug
 zu bringen, und bemerkt
 insbesondere, wegen der für
 den Michael von Menciowski
 aus Ruda eingetragenen
 Protestation, der Schultze auch
 den etwa dieshalb
 anzustellenden Prozeß erliniren
 sollte, er wegen der Hütungs-
 Gerechtigkeit niemals
 Ansprüche an den Verkäufer
 machen werde, er begiebt sich
 vielmehr aller etwanigen
 Ansprüche wegen dieser
 Hütungs-Gerechtigkeit hierauf
 ausdrücklich.

§ 7.
 Käufer hat sich bereits seit den
 24sten Junij des
 verflossenen Jahrs in
 Natural-Besitz der
 verkauften Hülfe
 befunden. Derselbe

Prot. eingetragenen
 Geldposten, bei Berechnung
 des Kaufgeldes nicht mit in
 Abrechnung, Käufer
 übernimmt vielmehr
 vorstehende Lasten, ohne von
 dem Kaufgeld etwas in Abzug
 zu bringen, und bemerkt
 insbesondere, wegen der für
 den Michael von Menciowski
 aus Ruda eingetragenen
 Protestation, der Schultze auch
 den etwa dieshalb
 anzustellenden Prozeß erliniren
 sollte, er wegen der Hütungs-
 Gerechtigkeit niemals
 Ansprüche an den Verkäufer
 machen werde, er begiebt sich
 vielmehr aller etwanigen
 Ansprüche wegen dieser
 Hütungs-Gerechtigkeit hierauf
 ausdrücklich.

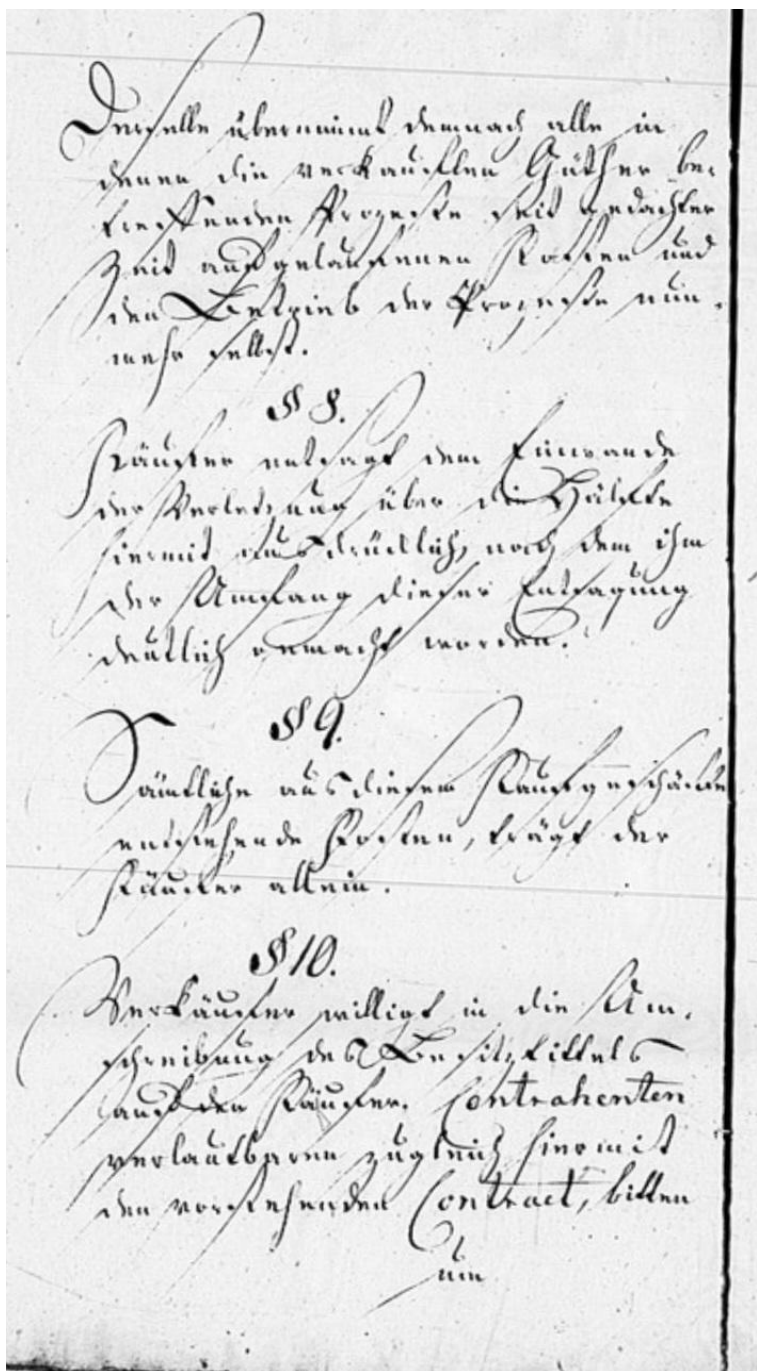
§ 7. Käufer hat sich
 bereits seit den
 24sten Junij des
 verflossenen Jahrs in
 Natural-Besitz der
 verkauften Hülfe
 befunden. Derselbe

...] wpisanych do protokołu pozycji pieniężnych nie uwzględnia się przy obliczaniu ceny zakupu. Kupujący przejmuje raczej powyższe ciężary, nie potrącając niczego z ceny zakupu. W szczególności zauważa się, że w odniesieniu do protestu wpisanego na rzecz Michała von Męciewskiego (Menciowskiego) z Rudy, sołtys

powinien również umorzyć/zakończyć proces, który ewentualnie mógłby zostać w tej sprawie wszczęty. Z tytułu prawa do wypasu (serwitutu pastwiskowego) kupujący nigdy nie będzie rościł pretensji wobec sprzedającego, a wręcz wyraźnie zrzeka się niniejszym wszelkich ewentualnych roszczeń z tytułu tego prawa do wypasu.

§ 7. Kupujący znajduje się w fizycznym posiadaniu (posiadaniu naturalnym) sprzedanej nieruchomości/gospodarstwa już od dnia 24 czerwca ubiegłego roku.

Tenże [Ten sam]

Akta sprawy. Fot. Autor.

Dieselbe übernimmt demnach alle in denen die verkauften Güther bestandenen Prozesse, mit Ausschluß der ausgelaustenen Kosten und den Besitzes der Prozesse nunmehr selbst.

§ 8.

Käufer erlangt von Einward der Verlesung über die Schulden hiermit ausdrücklich, nach dem ihm der Umfang dieser Extragung völlig gemacht worden.

§ 9. Sämtliche üblichen Ratsgebühren nachfolgende Posten, trägt der Käufer allein.

§ 10. Verkäufer willigt in die Einschreibung des Besitzitels für den Käufer. Contrahenten verlauben zugleich hiermit den vorstehenden Contract, bitten um...

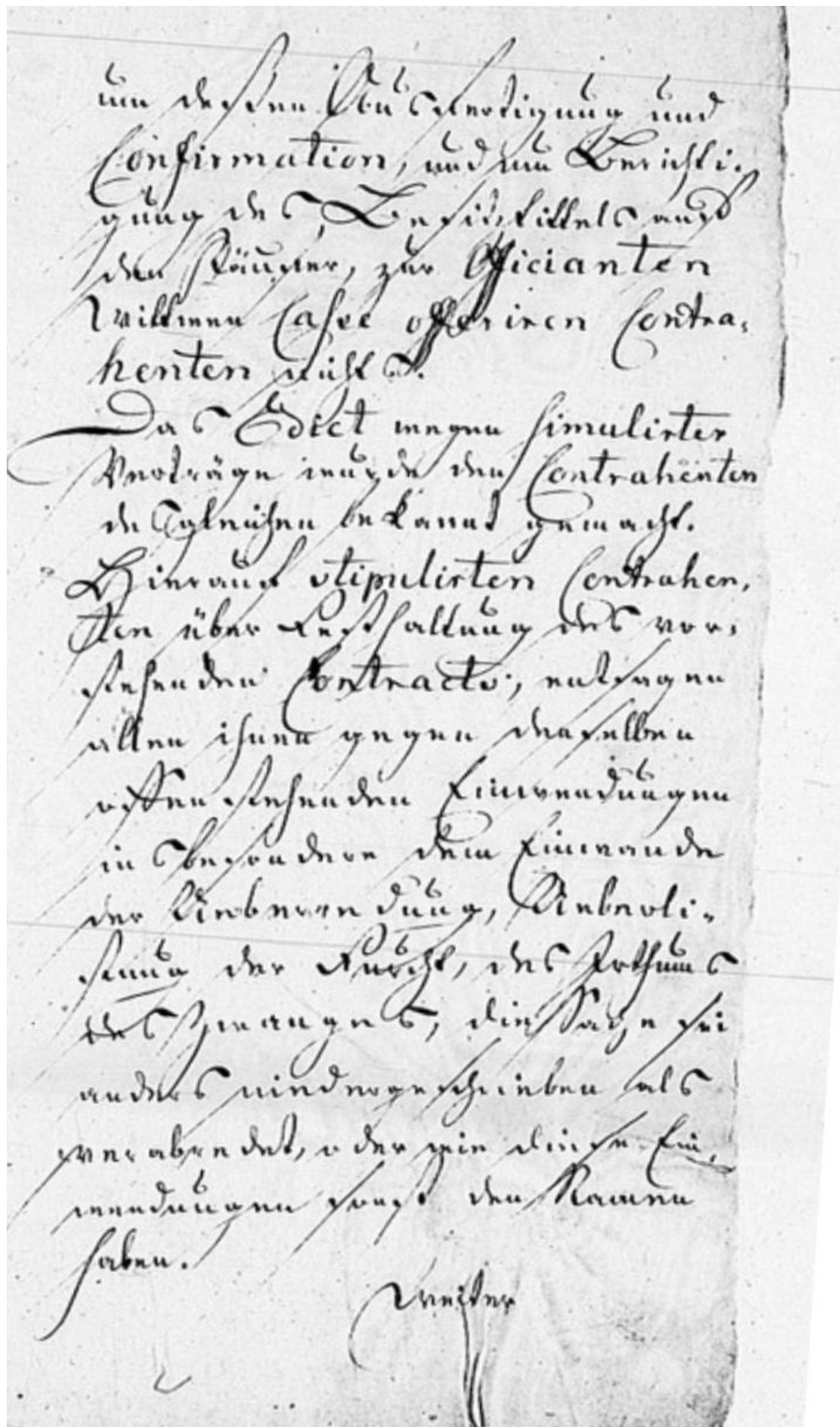
Ta sama [strona/Kupujący] przejmuje tym samym wszelkie procesy, w których składały się sprzedane dobra, z wyłączeniem

poniesionych kosztów i posiadania procesów od teraz na siebie.

§ 8. Kupujący uzyskuje niniejszym wyraźne zwolnienie z zarzutów dotyczących odczytanych długów, po tym jak zakres tego obciążenia został mu w pełni przedstawiony.

§ 9. Wszelkie zwyczajowe opłaty radzieckie [kancelaryjne] i następcze pozycje ponosi wyłącznie Kupujący.

§ 10. Sprzedający wyraża zgodę na wpisanie tytułu własności na rzecz Kupującego. Strony umowy zatwierdzają jednocześnie niniejszym powyższy kontrakt, prosząc o...

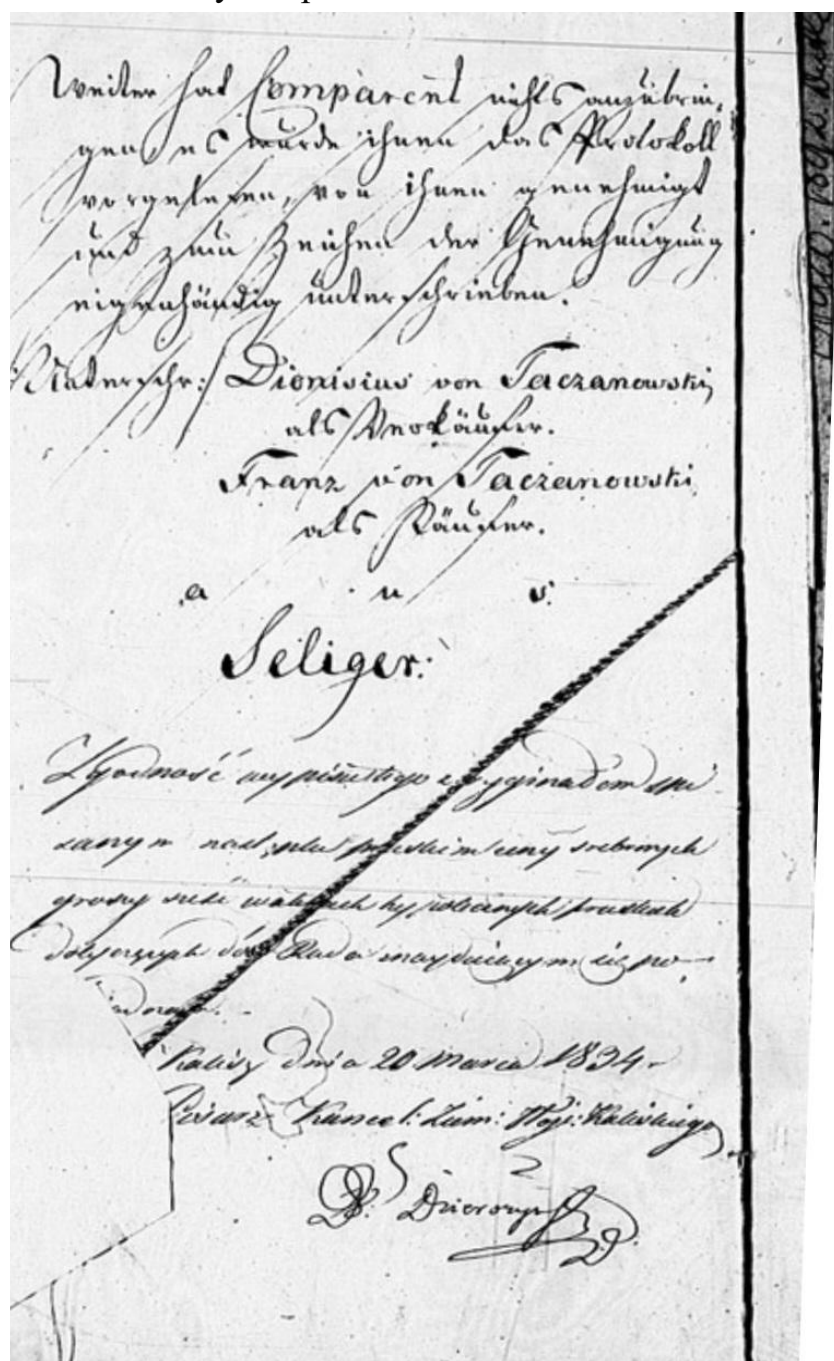
Akta sprawy. Fot. Autor.

um deßen Securitirung und Confirmation, und ein Einwilligung gegen die Besichttiltels nach sehen Können, zur Officianten Willen Cassel offeriren Contracten stets ???. Das Edict wegen simulirter Verträge ungen den Contracten die Gebühren bekant gemacht. Hierauf stipulirten Contra_

henten über Behaltung des vor_ stehenden Contracts, entsagen allen ihnen gegen denselben entstehenden Einwendungen insondern dem Einwande der Ueberredung, Pinboli, Furcht der Angst, des Irrthums des Zwanges, die Sache sei anders niedergeschrieben als geredet das, oder wie die genannten Einwendungen sonst den Namen haben. Weiter

w celu jego zabezpieczenia i zatwierdzenia oraz uzyskania zgody, aby móc przejść do przeglądu tytułów własności, kontrahenci stale oferują [urzędnikom] do dyspozycji kasę w Kassel.

Edykt dotyczący umów pozornych został podany do wiadomości kontrahentów wraz z należnymi opłatami.

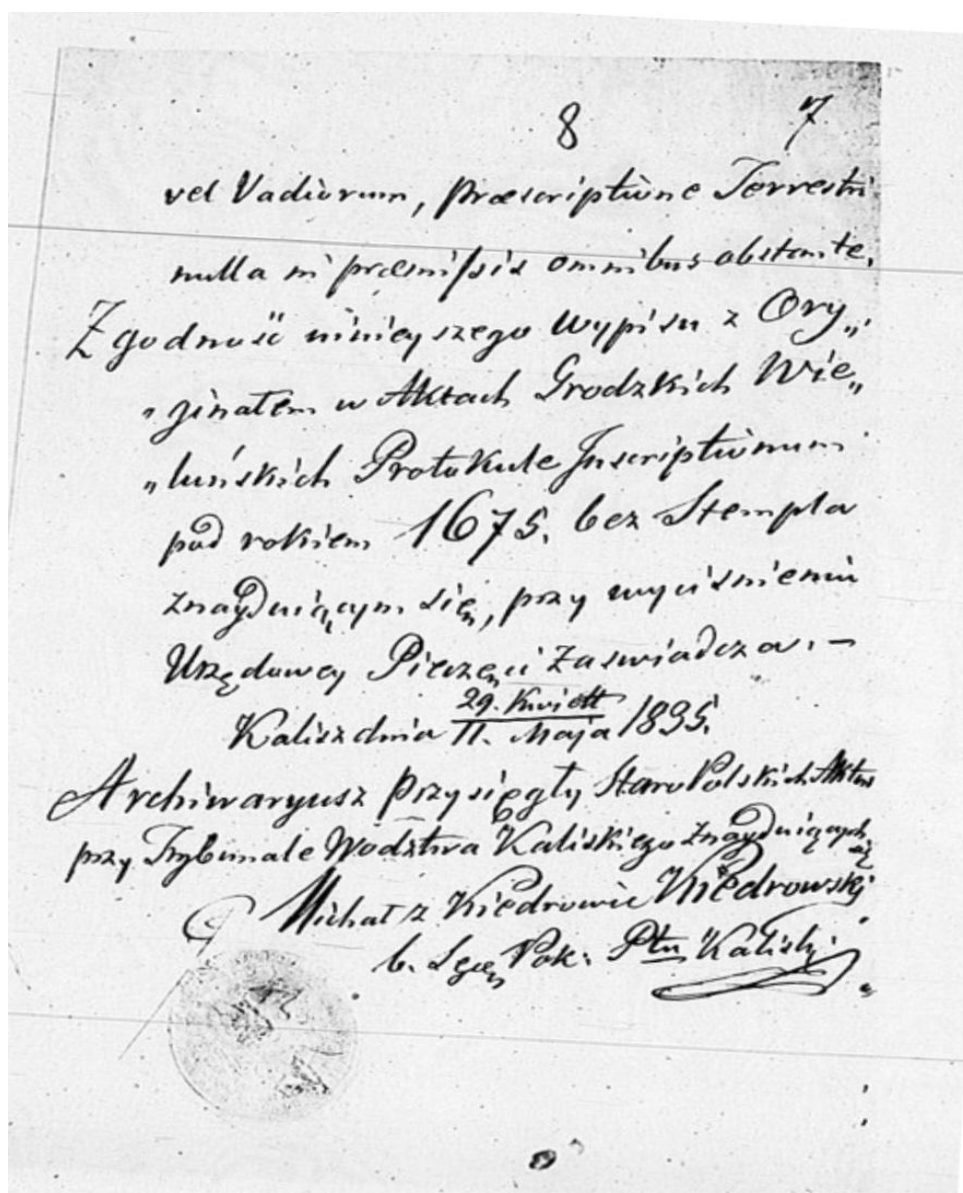
Wobec tego kontrahenci zobowiązali się do zachowania mocy powyższego kontraktu, zrekając się wszelkich mogących powstać przeciwko niemu zarzutów prawnych, a w szczególności zarzutu podstępnego namówienia (nakłonienia), podstępu (Pinboli), strachu przed trwogą, błędu, przymusu, tudzież zarzutu, że sprawa została spisana inaczej, niż została omówiona, lub jakkolwiek inaczej te wymienione zarzuty mogą się nazywać.

Dalej...

Akta sprawy. Fot. Autor.

Główni uczestnicy (widoczni w sekcji niemieckojęzycznej):

- Dionisius von Taczanowski (Dionizy Taczanowski) – występujący jako sprzedawca (*als Verkäufer*).
- Franz von Taczanowski (Franciszek Taczanowski) – występujący jako kupujący (*als Käufer*).
- Urzędnik poświadczający: Podpisał się pod nim sędzia/notariusz o nazwisku Seliger.

Polska adnotacja (w dolnej części): Jest to oficjalne poświadczenie zgodności odpisu z oryginałem. Tekst wspomina o opłatach i szacunkach (wzmianka o „ceny srebrnych groszy” oraz wpisch „hypoteczných”).

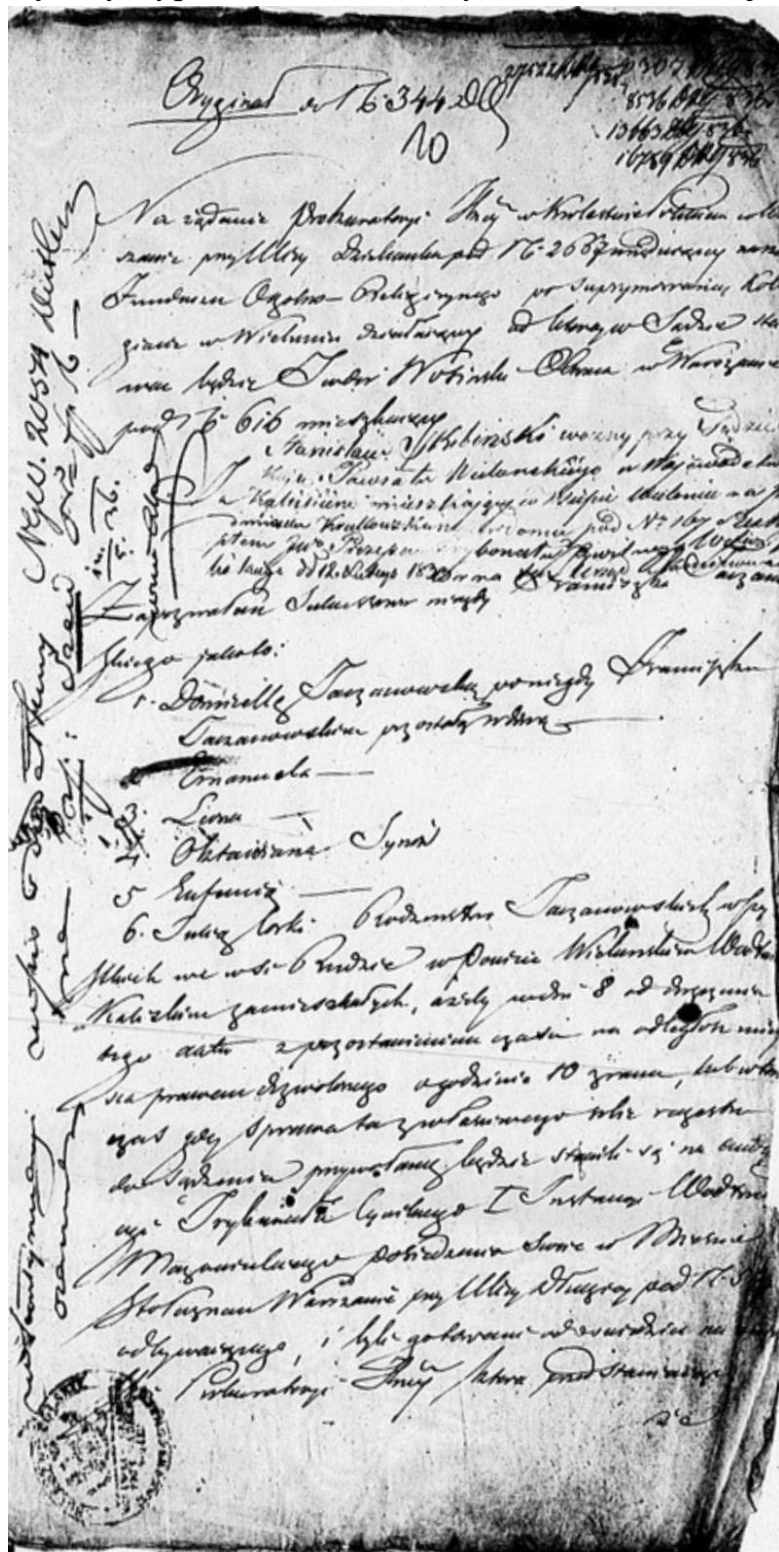
Data i miejsce: Dokument zamyka formuła: „Kalisz Dnia 20 Marca 1834 r.”, pod którą podpisał się Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiej Województwa Kaliskiego (prawdopodobnie D. Dzierżbicki).

Akta sprawy. Fot. Autor.

vel Vadiorum, praescriptione Terrestri nulla in praemissis omnibus obstante,

niebezpieczny – ani też o zatajenie go w księdze

Gdy niepotrafi. Gdy zaś po zniesieniu kollegium w Wieluniu Fundusz Ogólno Religijny stał się właścicielem tej fundacji, przeto Prokuratoria Stanu zapozwała W-go upomnianego Franciszka Taczanowskiego jako to: Dominellę Taczanowską Wdowę, Emanuela – Leona – Oktawiana, Synów – Eufemią i Julią Rodzeństwo Taczanowskich jako teraz wypadła po Ojcu swym Franciszku Taczanowskim Dobra Olewin i Ruda podziwionych o zapewnienie summy 1300 złp z procentami Funduszowi Ogól: Relig: a chcąc skutek tego procesu i wejście w hypotekę zabezpieczyć dla poszukiwanej należności, powodowa J-o na Obligi rządowe, wykazy hypoteczne dóbr Rudy i Ołewina buduje Art 137 ustawy Seym: z r. 1818 i na tej

zasadzie uprasza aby Trybunał do konkluzji wyżej połączoney przychylić się raczył.

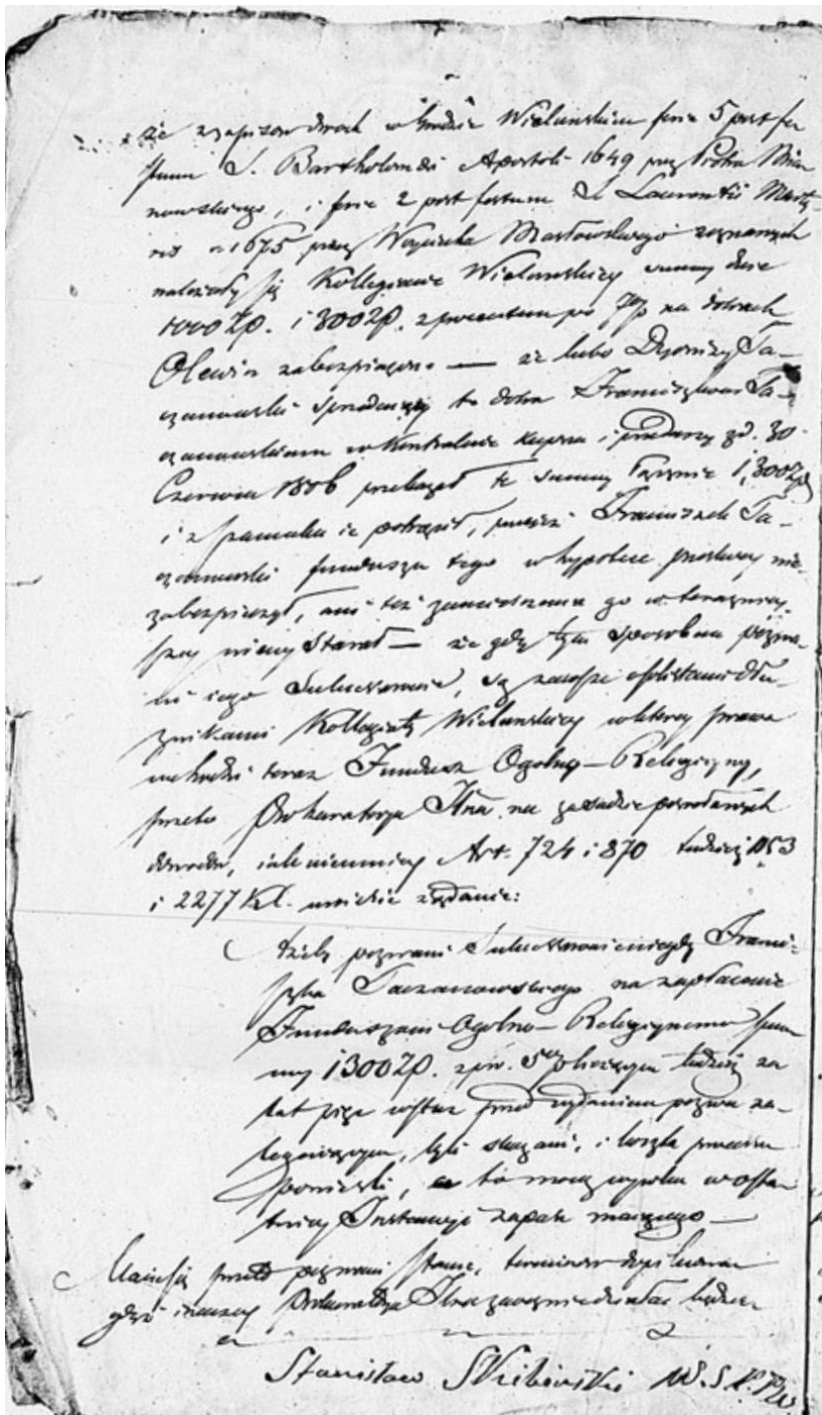
[Podpis:] C. C. Osmolski
Regstr [Registrator]

Akta sprawy. Fot. Autor.

- Nagłówek i sygnatury: Na samej górze widnieje napis "Oryginał Nr 16344" oraz dopiski urzędowe (m.in. liczbowe sumy i numery spraw).
- Organ wzywający: Dokument zaczyna się od słów: "Na żądanie Prokuratorii [...] w Królestwie Polskim...". Prokuratoria Generalna w Królestwie Polskim zajmowała się m.in. ochroną praw skarbu państwa oraz nadzorem nad funduszami publicznymi i religijnymi.
- Przedmiot i lokalizacja: W treści pojawia się odniesienie do "Funduszu Ogólno-Religijnego" oraz miejscowości Wieluń ("w Wieluniu"). Wspomniany jest również pełnomocnik lub obrońca

działający w Warszawie pod konkretnym adresem: "Obrońca w Warszawie pod Nr 616".

- Lista osób (Dzieci / Sukcesorzy): W centralnej części dokumentu znajduje się ponumerowana lista imienna, która prawdopodobnie dotyczy rodzeństwa lub sukcesorów z rodziny Taczanowskich:
 1. Ludwika Taczanowska
 2. Franciszek Taczanowski
 3. Emanuela
 4. Leon
 5. Eufemia
 6. Julia (określone jako "dzieci i córki po rodzeństwie Taczanowskich").
- Miejsce zamieszkania: W dolnej części wskazano, że wymienione osoby zamieszkują "we wsi Rudzie w Powiecie Wieluńskim".

- Termin i miejsce stawiennictwa: Dokument wyznacza konkretny termin na stawienie się stron przed sądem lub urzędem (wspomniana jest "godzina 10 z rana" oraz instancje sądowe w Warszawie, np. przy "Ulicy Długiej pod Nr...").

- Uwierzytelnienie: W lewym dolnym rogu znajduje się okrągła pieczęć urzędowa, potwierdzająca autentyczność wypisu lub dokonanie czynności kancelaryjnej.

Acta sprawy. Fot. Autor.

Czytelnych fragmentów dokumentu:

1. Górna część strony.

Tekst wspomina o dawnych zapisach w rejonie Wielunia: „...że zapisy drobek w Ziemi Wieluńskiej feria 5 post festum (...) S.

Bartholomaei Apostoli 1649...” (czwartek po święcie św. Bartłomieja Apostoła w 1649 roku).

Kolegium Wieluńskie: Kolejny zapis dotyczy roku 1675 i dotyczy sum należących pierwotnie do instytucji kościelnej: „...w roku 1675 przez Wojciecha Mastowskiego zeznanych należały do Kollegium Wieluńskiego summy dwie 1000 złp i 300 złp...” (złotych polskich), zabezpieczonych na dobrach *Olewic* lub *Olesina*.

Środkowa część strony:

Dokument opisuje przejęcie długu lub dóbr przez osobę o nazwisku Taczanowski: „...w Kontrakcie kupna i sprzedaży d. 30 Czerwca 1808 przelał...”.

Formułowany jest zarzut, że fundusze te nie zostały prawidłowo zabezpieczone w księgach wieczystych (hipotece): „...funduszu tego w hypotetece (...) nie zabezpieczył, ani też...”.

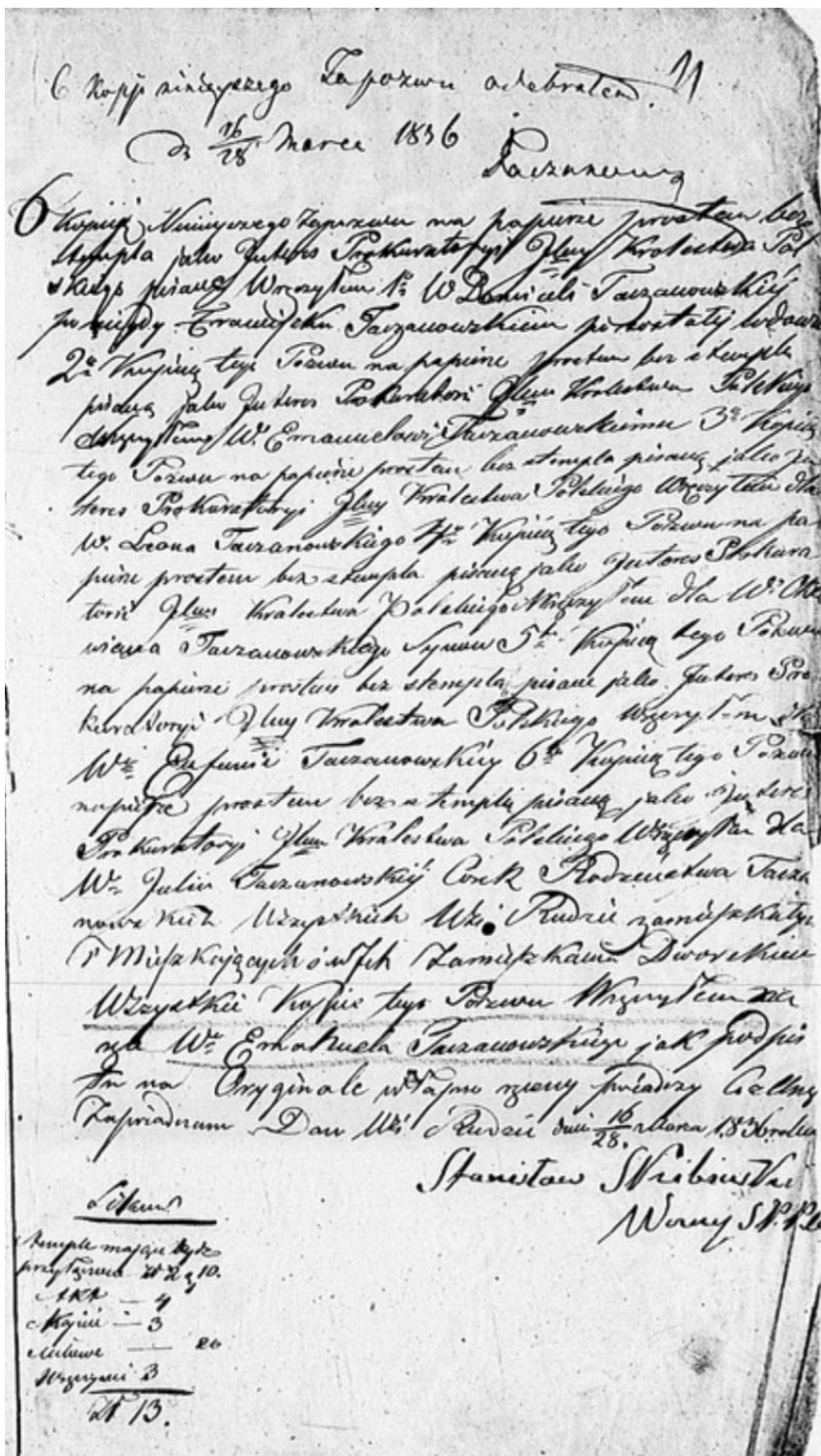
Ponieważ Kolegium przestało istnieć, jego prawa przeszły na ogólny fundusz publiczny: „...wieloracy obywatele Wieluńscy, których prawa (...) teraz Fundusz Ogólno-Religijny, przeto Prokuratorja Jpna [Jana / Jego Pana] na zasadzie powołanych dowodów, ale niemniej Art. 724, 870 tudzież 1153 i 2277 K.C. [Kodeksu Cywilnego] wnosi żądanie:”.

Dolna część strony, pisana kursywą

Prokuratoria lub pełnomocnik żąda od spadkobierców dłużnika zwrotu kapitału wraz z procentami: „...tychże pozwanych i sukcesorów świętej pamięci Franciszka Taczanowskiego na zapłacenie Funduszowi Ogólno-Religijnemu summy 1300 złp [złotych polskich] wraz z prowizją [odsetkami]...”.

4. Podpis (Na samym dole)

- Pismo złożył i podpisał urzędnik lub mecenas: Stanisław Skibiński (*W.S.P.P. lub podobny skrót funkcji prawnej*).
-

Akta sprawy. Fot. Autor.

„6 Kopij niniejszego Pozwu odebrałem. Dnia 16/28 Marca 1836” (podwójna data wynika z jednoczesnego stosowania kalendarza juliańskiego i gregoriańskiego w Królestwie Polskim).

Podpis: Taczanowski.

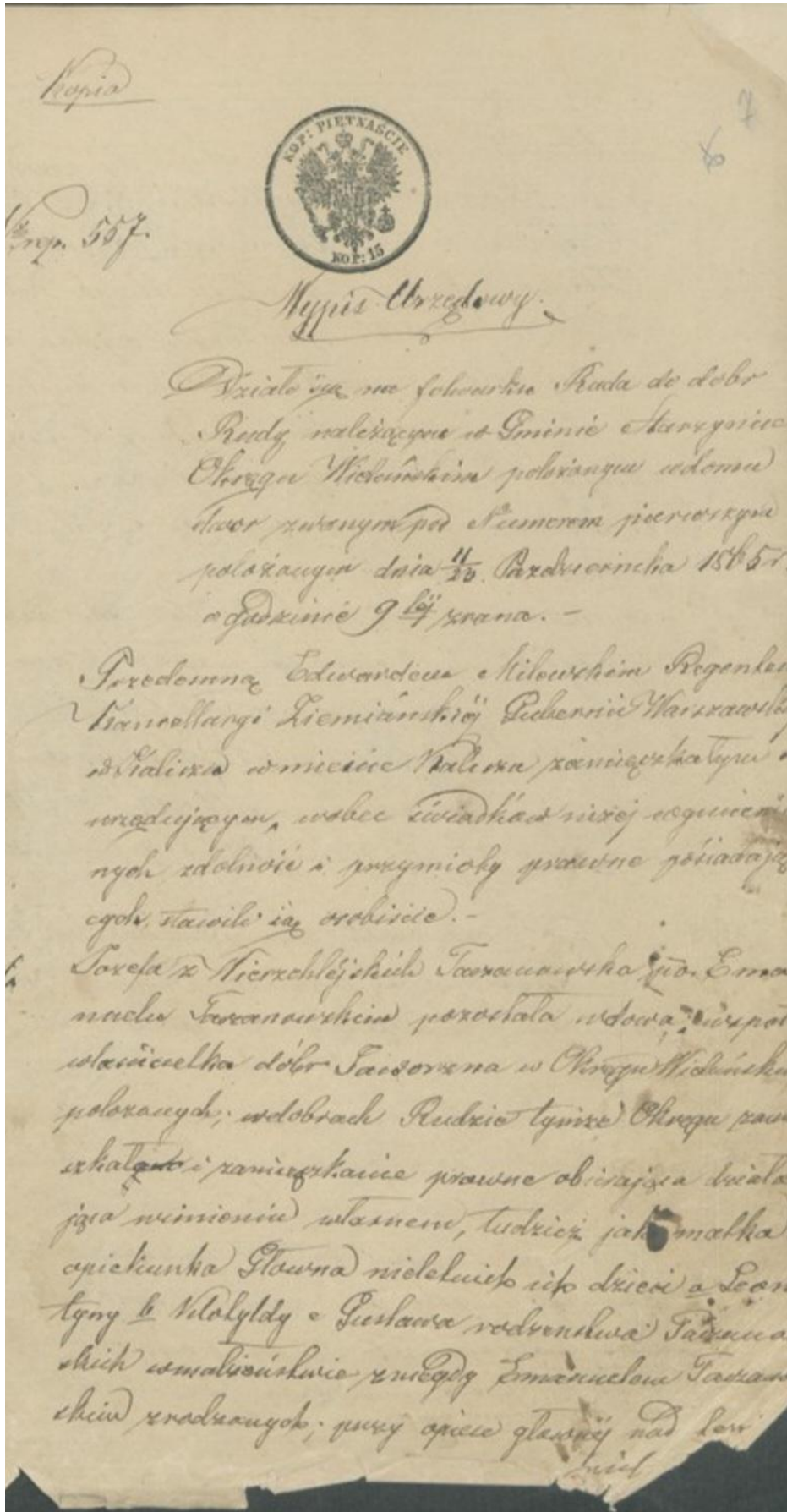
Tekst szczegółowo wymienia sześć odpisów (kopii) pozwu, które zostały sporządzone na zwykłym papierze (bez stempla opłaty skarbowej) dla poszczególnych osób zaangażowanych w sprawę – członków szlacheckiego rodu Taczanowskich (związanych z dobrami i majątkiem Rudzie):

1. 1sza Kopia: Dla „JW. Teofilii z Taczanowskich po niegdy Emanuela Taczanowskim pozostałej wdowy”.
2. 2ga Kopia: Dla „W. Emmanuelowi Taczanowskiemu”.

3. 3ra Kopia: Dla „W. Leona Taczanowskiego” (reprezentowanego przez kuratora).
4. 4ta Kopia: Dla „W. Antoniego Taczanowskiego” (reprezentowanego przez kuratora).
5. 5ta Kopia: Dla „W. Eufemii Taczanowskiej” (reprezentowanej przez kuratora).
6. 6ta Kopia: Dla „W. Julii Taczanowskiej” (reprezentowanej przez kuratora).

Wszystkie te osoby wskazano jako zamieszkałe w majątku dworskim w miejscowości Rudzie. Urzędnik poświadcza, że wszystkie kopie pozwu są zgodne z oryginalnym dokumentem pod względem treści i podpisów. „Dan w Wsi Rudziach dnia 16/28 Marca 1836 roku”. Stanisław Srebrniński (lub Srebrniński), opisany jako „Woźny S.P.P.” (Woźny Sądu Pokoju Powiatu).

Na dole dokumentu znajduje się odręczne zestawienie kosztów i wymaganych stempł skarbowych:

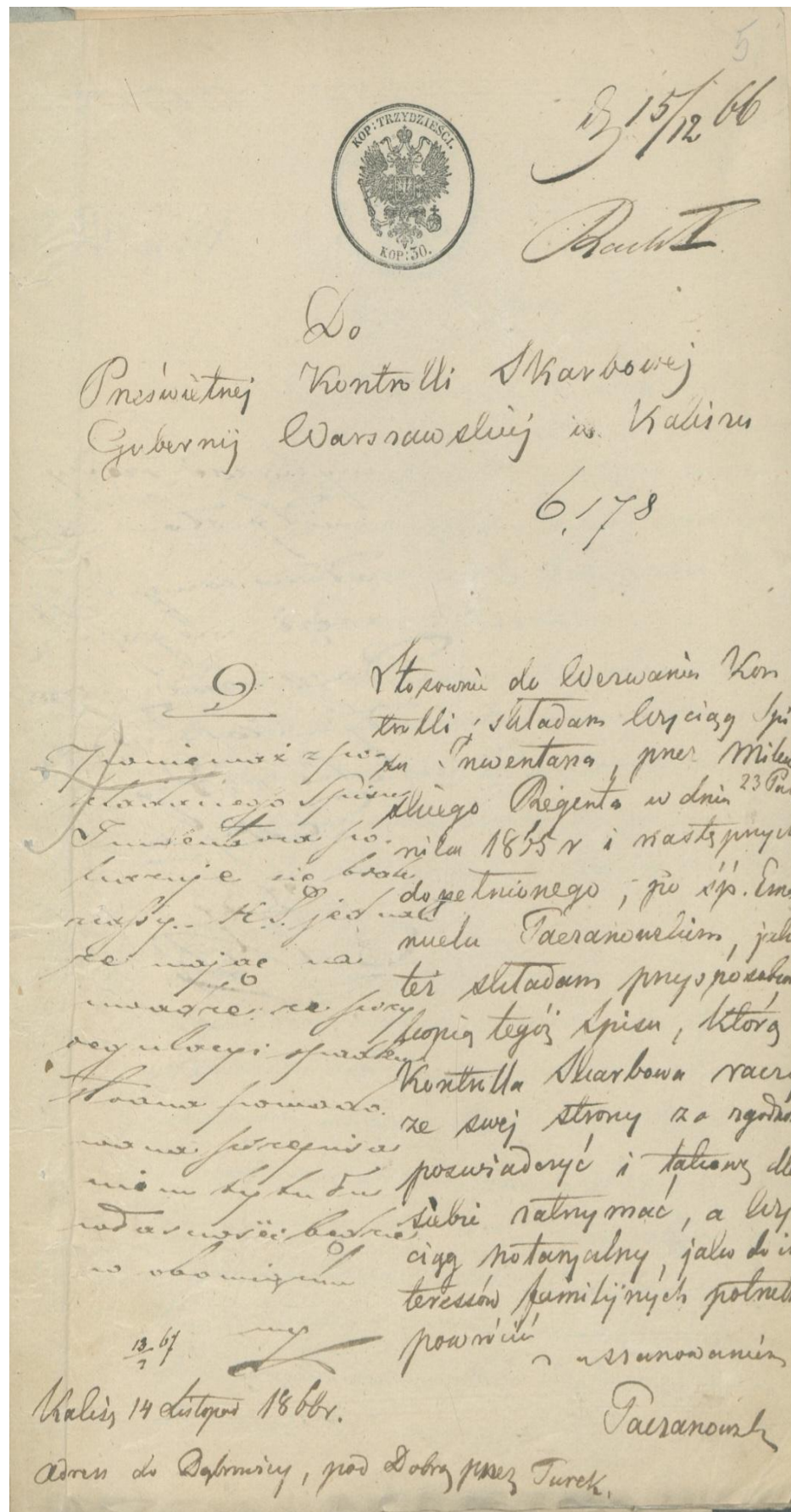

„Stemple mające być przywiązane...”

Wyliczenie kwot w złotych (zł) i groszach (gr) za poszczególne kopie oraz czynności urzędowe. Łączna suma oznaczona na samym dole jako zł 13.

15 października 1865 roku (podana podwójna data według kalendarza juliańskiego i gregoriańskiego: 3/15 października) Józefa z Wierzchlejskich Taczanowska, wdowa po Emanuelu Taczanowskim, działająca w imieniu własnym oraz swoich nieletnich dzieci (wymienieni są: Leontyna, Agnieszka, Matylda i Gustaw Taczanowscy), wniosła sprawę o nabycie spadku po zmarłym Emanuelu Taczanowskim.

Akta sprawy. Fot. Autor.

Treść: Miejsce
sporządzenia: Folwark
Ruda, (powiat wieluński).
Data: 15 października 1865
roku (podana podwójna data
według kalendarza
juliańskiego i
gregoriańskiego: 3/15
października). Urzędnik:
Rejent (notariusz) Edward
Milowski z Kalisza. Główna
osoba: Józefa z
Wierzchleyskich
Taczanowska, wdowa po
Emanuelu Taczanowskim,
działająca w imieniu
własnym oraz swoich
nieletnich dzieci
(wymienieni są: Leontyna,
Agnieszka, Matylda i
Gustaw Taczanowscy).
Sprawa dotyczy majątku i
dóbr ziemskich (Jaroszewo i
Ruda).

Na samej górze dokumentu
widoczna jest urzędowa
pieczęć stemplowa opłaty
skarbowej z carskim
dwugłowym orłem oraz
napisem „KOP:
PIĘTNAŚCIE / KOP: 15”
(15 kopiejek).

Akta sprawy. Fot. Autor.

Adresat: Kontrola Skarbowa Guberni Warszawskiej w Kaliszu („Do Prześwietnej Kontroli Skarbowej Gubernii Warszawskiej w Kaliszu”). Data i miejsce: Kalisz, 14 listopada 1866 roku („Kalisz 14 Listopad 1866 r.”). Treść: Pismo dotyczy złożenia odpisu („wyciągu spisu inwentarza”) sporządzonego przez rejenta (notariusza) w związku ze sprawami spadkowymi po zmarłym Emanuelu Taczanowskim („po śp. Emanuelu Taczanowskim”).

Pieczęć: Na górze widoczna jest okrągła rosyjska pieczęć opłaty stemplowej Królestwa Polskiego o wartości 30 kopiejek („КОП: ТРИДЦАТЬ. / КОР: 30.”).

Podpis i adres: Dokument podpisał Taczanowski. Na samym dole widnieje dopisek adresowy: „Adres do Dąbrowicy pod Dobrą przez Turek”.

Powiązanie Lututowa i Rudy — dopisek.

Z czasem dorosły już Leon Taczanowski, syn Franciszka Taczanowskiego w 1848 r. kupuje majątek Lututów.

W dniu 7/29 lutego 1848 roku Leon Taczanowski nabywa dobra lututowskie, już na prawach miejskich (1843) sprzedane przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie za sumę zł 309.333 gr 10, po Czesławie Biernackim – synu Stanisława Prospera Biernackiego, za którego w dwa lata zarządzania, Lututów całkowicie upadku gospodarczo, wynikiem czego przejęty przez administrację carską zostaje sprzedany.

Główne cechy na przełomie części historii Lututowa i Rudy, to czas panowania Taczanowskich na tych włościach. W Lututowie Taczanowscy panowali w części drugiej połowy XIX w. W Rudzie trwało to wiele dłużej i obejmowało częściowo XVIII w. i cały XIX w. Lututów kupiony został za kwotę ponad 300.000 zł, a Ruda za 400.000 zł. Obie miejscowości mają bogatą historię i okazały kościół, chociaż z innych epok i różnego stylu architektonicznego.

Marek Zgadź